

5. Харматова В. Ігровий стретчинг - сучасний засіб зміцнення здоров'я Дошкільне виховання. 2014. № 9. С. 28–31.

УДК 373.2.016:78

Зімакова Л. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Манжелій Н. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗДО

Анотація. У статті схарактеризовано поняття музично-творчої компетентності дошкільника. Проаналізовано музично-творчий зміст освітніх програм. Названо важливі напрями роботи в цих освітніх програмах.

Ключові слова: дитина дошкільного віку, музично-творча компетентність, програми дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень. В умовах війни освітній процес в ЗДО зазнав значних змін і за формою, і за змістом. Щоденна загроза життю через російські ракетні обстріли, підвищена психоемоційна напруга – все це негативно вплинуло на освіту та призвело до перегляду її змістового та операційного компонентів. У цьому аспекті музично-творчий напрям освітнього процесу здатен полегшити інтелектуальне, емоційне і особистісне навантаження на дитину. За таких умов особливої актуальності набуває питання вдосконалення змісту музичної освіти в ЗДО шляхом використання сучасних технологій формування музично-творчої компетентності старших дошкільників. На нашу думку, саме аналіз змісту формування музично-творчої компетентності створює умови для підвищення ефективності музичного виховання дітей дошкільного віку.

Мета статті – проаналізувати зміст формування музично-творчої компетентності для підвищення ефективності музичного виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Музично-творча компетентність дітей дошкільного віку – це інтегрована здатність та навички сприймати, розуміти, виражати та творити музику, що базуються на їхньому музичному сприйнятті, виразності, креативності та здатності до імпровізації. Ця компетентність охоплює широкий спектр аспектів, включаючи музичну чутливість, розуміння музичних концепцій, здатність до використання різних музичних інструментів, творчий підхід до створення музики та емоційне вираження через музичні засоби. Діти з музично-творчою компетентністю не лише сприймають

музику як складову частину свого середовища, але й виявляють активну зацікавленість у творчому вивченні, експериментуванні та власному виразі через музичні засоби.

Сутність музично-творчої компетентності у дітей дошкільного віку, ми вбачаємо у здатності та готовності сприймати, розуміти, виражати та творити музику. Ця компетентність включає ряд аспектів, що спрямовані на розвиток як музичних навичок, так і творчого мислення. До ключових аспектів музично-творчої компетентності у дітей дошкільного віку відносимо: сприйняття музики, музичну імпровізацію, емоційний вираз, творчий образ, музичну слухову пам'ять, співпрацю та комунікацію, рух та координацію, експериментування зі звуками, творчий підхід. Музично-творча компетентність дітей дошкільного віку важлива для їхнього розвитку, оскільки музика сприяє розвитку когнітивних, емоційних, соціальних та моторних навичок. Вона допомагає дітям виражати себе, розвивати фантазію та творчу уяву, а також формувати позитивні відносини до музичного мистецтва, що так важливо в умовах воєнного стану.

Ми проаналізували Базовий компонент, вимоги освітніх програм та закладів музичного виховання для дошкільників з перевірки того, які знання, навички та уміння має забезпечувати освітня програма з музичного виховання для дошкільників.

Для цього оглянули Базовий компонент і вимоги до освітніх програм, щоб з'ясувати, які конкретні елементи музичної освіти повинні бути включені в навчальний план. Також ознайомилися з практичними порадами та рекомендаціями для викладачів з музичного виховання для дошкільників, щоб зрозуміти, які методи викладання та матеріали найкраще використовувати для досягнення найкращих результатів. Зокрема, ми вивчили різні підходи до музичної освіти для дошкільників, такі як розвивальний, ігровий, творчий та естетичний, та оцінили їхню ефективність та застосовність у контексті дошкільної освіти. Також важливо було вивчити можливості та ресурси, які мають заклади для дошкільників, щоб визначити, які засоби та інструменти можуть бути використані для забезпечення якісної музичної освіти для дітей.

Аналіз програм дошкільної освіти з музичного виховання допомагає зрозуміти, які компетенції та навички повинні розвиватися у дітей у цій сфері. Основними складовими програм дошкільної освіти з музичного виховання є наступні: музична культура та естетичний розвиток; розвиток музичних навичок; розвиток музичної творчості; сприяння розвитку інтелекту та емоційної сфери; комунікативний розвиток; розвиток відчуття ритму та координації.

Аналізуючи ядро музично-змістової лінії Базового компонента дошкільної освіти, встановлено, що результатом музичного виховання

має стати: уявлення про вокально-інструментальну музику, побудова і розвиток музики, основні музичні жанри (спів, марш, танець). Дітям подобається слухати музичні твори і цінувати можливість дозволяти емоціям і почуттям переповнювати себе; виразно співати дитячі віршики; володіти елементарною технікою виконання точних танців, хороводів, музичних ігор та рухів; грати прості ритмічні мелодії на дитячих музичних інструментах, відчувати індивідуальне та колективне виконання твору; вираження музичності, вміння виражати настрій, емоції та почуття за допомогою музикування, музичного руху та вокальної творчості; показати базові знання музичної інтерпретації, варіювання та імпровізації. Дошкільники повинні творчо співпрацювати з однолітками і дорослими для досягнення спільного успіху в музично-театралізованих розвагах і святах (за БК 2021).

При організації освітньої діяльності з дошкільниками музичні керівники та вихователі спираються на освітні програми та методичні рекомендації, затверджені Міністерством освіти і науки України. Розглянемо зміст деяких із них.

Потужний науково-теоретичний ґрунт формування музично-творчої компетентності має освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» (наук. кер. проєкту В. О. Огнев'юк). Навчальний контент для всіх вікових груп подається відповідно вікової групи, щоб музичні керівники могли вільно орієнтуватися у змісті. Зміст програми спрямований на розвиток у дітей дошкільного віку співочих навичок, умінь сприймати настрій і емоційне забарвлення музики, навичок музичного твору й слухання, пластики танцювальних рухів тощо. У цьому розділі також подано орієнтовний музичний репертуар, який використовується на музичних заняттях і у процесі групової побудови діяльності слід використовувати. Відповідно до цієї програми музичні керівники та вихователі також мають право самостійно обирати музичні твори, але з урахуванням їх доступності, художнього рівня та вікових особливостей співочої здатності дітей [2]. Проте, коли йдеться про роботу практиків дошкільної освіти, варто констатувати, що не всі музичні керівники та педагоги мають достатньо розвинений музичний смак і ціннісно-орієнтований підхід до власної освітньої діяльності. Для досягнення блиску феєричного шоу на святах і розвагах часто обирають музичні твори низької естетичної цінності.

Проаналізувавши програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» (авт. О. І. Білан), ми з'ясували, що в її змісті основна увага приділяється освітньо-виховній роботі з дітьми від 2 до 6 років, поєднуючи етнічні, історичні та соціокультурні аспекти Західного регіону України. Зміст музичної діяльності представлений у розділі «Художньо-естетичний розвиток»; його доповнюють художня література та образотворче мистецтво. Серед видів діяльності в

молодшому дошкільному віці виділяють слухання, спів, музично-ритмічні рухи. У середньому та старшому дошкільному віці до цієї роботи додається гра на музичних інструментах. У додатках подано орієнтовний перелік музичних творів для кожного виду діяльності з урахуванням вікової хронології. Варто зазначити, що аспектом аналізованої програми є те, що вона побудована на творах українського музичного фольклору, галицьких композиторів та досвідчених музичних керівників дошкільних навчальних закладів Львівської області [3]. Важливо акцентувати увагу на наявності яскравого національного колориту в змісті програми, її спрямованості на розвиток і формування національної ідентичності дітей. Вважаємо, що практична реалізація цієї програми буде актуальною під час боротьби нашої країни за незалежність.

Комплексна програма «Соняшник» (авт. Калуська Л. В.) розкриває основні завдання щодо розвитку, навчання та виховання дітей четвертого-шостого року життя. Програма базується на інтеграції наукової та народної педагогіки, педагогічної спадщини вітчизняних дослідників із сучасними теоріями та державними вимогами і стандартами. Мета програми – виховати серце, душу, тіло і дух творчої, щасливої та успішної дитини. Основна місія програми полягає у тому, щоб закласти основу здоров'я для вирішення фізичних, психічних, моральних, естетичних, емоційних проблем. Програма «Соняшник» пропонує наступні методи роботи: гра, дослідження, вирішення проблем, інтерактивні методи навчання та педагогічні техніки. Методами їх реалізації є казки, ігри, праця (ручна, розумова та фізична), невеликі етюди, художня література, фольклор, етнографічний матеріал [1]. З точки зору нашого дослідження, аналізована програма найбільше відповідає теоретико-методичній системі музичної комунікації засобами музикотерапії. Пріоритетом програми є виховання емоційної сфери дітей, турбота про їхнє здоров'я та збалансований розвиток.

Аналізуючи програму «Оберіг» (А. Богуш, 2014), ми з'ясували, що її метою є повноцінний розвиток (фізичний, психічний та соціальний) дитини від зачаття до 3-річного віку для підтримки перших кроків її соціалізації та адаптації до ситуації суб'єкта і соціального середовища, які постійно змінюються. Розвиток музичних навичок рекомендується починати з раннього віку – першого року життя, хоча, як доводить вивчення цієї програми, опосередковано це починається вже з народження, оскільки вухо є першим органом чуття у плода, що розвивається. Відповідно, дитина в утробі матері здатна розрізняти звуки. Музичний розвиток продовжується у період від народження до молодшого віку, хоча воно є опосередкованим і відбувається під час формування культури мовлення дитини та її

емоційного реагування на звукову інформацію тощо[4]. Варто зазначити, що аналізована програма є інноваційною та відображає новітні результати психології та дошкільної педагогіки.

Ознайомившись зі змістом оновленої програми «Я у Світі» (О. Кононко, 2019), стало зрозуміло, що це реалізація компетентнісного підходу в ЗДО. Ця програма у більшій мірі відображає сторони навчальної діяльності: посилення розвитку емоційної сфери, формування позитивного ставлення до себе, основних форм самопізнання, адекватної самооцінки, саморегуляції поведінки тощо. Основна концепція програми – дитиноцентрична, акцент на розвиток дошкільника як особистості. Музичний розвиток починається з першого року життя і представлено в освітній лінії «Дитина у світі культури. Музичне мистецтво». З раннього і до старшого дошкільного віку формування музично-творчої компетентності представлено такими напрямками, як шуми і звуки довкілля, музичні звуки, музична діяльність [6].

Вивчаючи програму розвитку дошкільника «Стежина» (авт. ред. Гончаренко А. М., Дятленко Н. М., 2014), ми з'ясували, що вона створена на допомогу дошкільним навчальним закладам, які працюють за вальдорфською освітньою системою. Зміст цієї програми базується на створенні розвивального середовища, яке сприяє вільному творчому самовизначенню особистості кожної дитини. Програма ґрунтується на основних рисах вальдорфської педагогіки: природній схильності, спонтанності, цілісності, передачі, плинності, мобільності, нескінченності. Програма не описує вимоги до умінь і навичок дитини, а є культивованим проявом власної активності дитини. Однією з головних особливостей програми є розвиток творчих здібностей дитини щодо планування всієї діяльності свого життя [5].

Отже, аналіз програм музично-творчого розвитку дошкільника встановив наявність широкого розмаїття комплексних і часткових програм, зміст яких відображає шляхи і засоби музично-естетичного розвитку дітей дошкільного віку. У нинішніх умовах педагогу ЗДО важливо у музично-творчому вихованні розвивати особистісні нахили дитини, зберігати її ментальне здоров'я засобами музично-творчої діяльності та здійснювати національно-патріотичне музичне просвітництво дітей і батьків.

Список використаних джерел

1. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Тернопіль : Мандрівенць, 2023. 210 с.
2. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / Наук. кер. проєкту В. О. Огнев'юк. К., 2020. 440 с.
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівенць, 2012. 264 с.

4. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 160 с.
5. Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою: авт. упор. Гончаренко А. М., Дятленко Н. М.. К., 2014. 223 с.
6. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. Наук. кер. О. Кононко. К., 2019. 488 с.

УДК 373.2.015.31:502/504

Карапузова І. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Бурсова С. С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Коваль В. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

СТВОРЕННЯ ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено особливості організації еколого-розвивального середовища у сучасному закладі дошкільної освіти. Схарактеризовані основні його складові та зміст їх наповнення.

Ключові слова: еколого-розвивальне середовище, складові еколого-розвивального середовища, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. Одним з важливих питань, що постає перед педагогом закладу дошкільної освіти, є пошук сучасних підходів та оптимальних шляхів відродження моральних зв'язків дитини з природою. Перш ніж підвести дошкільника до розуміння зв'язків та взаємозалежностей у природньому довкіллі, важливо навчити його вдивлятися в оточуючий світ, милуватися красою природи рідного краю, викликати у нього позитивне ставлення до представників рослинного і тваринного світу.

Головною умовою формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку є створення еколого-розвивального середовища, яке сприяє набуттю уявлень про самоцінність та неповторність компонентів природнього довкілля, прояву гуманних почуттів до живих істот, оволодінню початковими вміннями відчувати красу та милуватися нею, умінню дотримуватися правил поведження в довкіллі тощо.

Аналіз останніх досліджень. На важливості створення еколого-розвивального середовища для виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку наголошували чимало науковців. На сучасному етапі розвитку освіти створення еколого-розвивального середовища у